

EKONOMİK SUÇLAR VE TÜRKİYE'DEKİ SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA ETKİLERİ

Hasan DURSUN*

İnsanlar paraya her geçen gün daha fazla değer verdikçe, bir başka deyişle, insanlar tarafından paraya karşı taparcasına bir sevgi oluşturuldukça, yalnızca Türkiye'de değil, tüm ülkelerde ekonomik suçlar füze gibi hızlı bir şekilde artmaktadır. Ekonomik suçlar, sokak suçlarından daha az bir şekilde fark edilmelerine rağmen, topluma, ekonomiye ve mali yapıya sokak suçlarından daha fazla zarar verirler. Nitekim, ekonomik suçların katlanılmaz büyüklüğü, Şubat 2001 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti'ni tarihinde görülmemiş bir ekonomik ve mali krize sürüklemiştir. Bu kriz; Türkiye'nin ekonomik, mali ve sosyal yapısına inanılmaz zararlar vermiş ve krizin etkileri hala ortadan kaldırılamamıştır.

Ekonomik suçlar beyaz yakalı suçlardandır. (*Black's Law Dictionary* 1990, s. 1596) Beyaz yakalı suçları; şiddete dayanmayan bir suç olarak tanımlamakta ve bu suçla; haraç, zimmet, rüşvet, borsa manipülasyonu, içeriden öğrenme ticareti, fiyat belirleme, anti tröst ihlali gibi sanığın mesleğinden kaynaklanan güven duygusunun hile ve diğer yollarla hukuka aykırı bir biçimde kötüye kullanılmasıyla işlenen suçların anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. Bu tanımdan, beyaz yakalı suçların daha çok kişinin mesleğine dayanan veya iş dünyası ile ilgili bir suç olduğu anlaşılır.

Beyaz yakalı suç tanımından ekonomik suçların çok değişik suçları kapsadığı kolaylıkla çıkartılabilir. Ancak araştırmayı sınırlandırmak açısından sadece üç adet temel ekonomik suç üzerinde odaklanılacaktır. Bunlar; yolsuzluk ve rüşvet, kara para aklama ve sermaye piyasası suçları denilince akla gelen manipülasyon ve içeriden öğrenme ticaretidir. Bu çalışmada,

---

* Planlama uzmanı. (Bu makalede ileri sürülen görüşler DPT'yi bağlamaz. Yazarın kişisel görüşleridir.)

bunun yanında Türk organize suç grupları üzerinde de durulacaktır. Çünkü organize suç gruplarının sonul hedefi kâr veya kazanç elde etmek olduğundan; söz konusu gruplar, yoğun bir şekilde değişik ekonomik suçları işlemekte ve organize suç ile ekonomik suç arasında birbirinden ayrılması olanaksız bir bağlantı bulunmaktadır.

a. Yolsuzluk ve Rüşvet

Yolsuzluk ve rüşvet, ekonomik reform çabalarını engelleyecek ve ülkenin Avrupa Birliği'ne girişini zorlaştıracak ölçüde Türkiye'de yaygın ve köklü bir sorun olarak kendisini hissettirmektedir. Türkiye'de kamu ve özel sektörün, siyasetin, yazılı ve görsel basının yoğun bir şekilde yolsuzluğa bulaştığı yönünde toplumun çoğunluğu tarafından bir algılama oluşmuştur (Fazla bilgi ve karşılaştırma için bkz., Gültekin, s. 4-11).

Yolsuzluk ve rüşvet, Türkiye'nin 1994, 2000 ve 2001 yılında içerisine düştüğü ekonomik ve mali krizlerin temel nedenlerinden birisidir. Yerleşik yolsuzluk ve her seviyedeki kamu görevlilerinin yaygın bir şekilde rüşvete başvurabilmeleri ekonomideki adil rekabet ilkesine zarar vermiş ve ekonomik ve mali krizlerin oluşmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Aşağıdaki örnek olay, yaygın yolsuzluğun Türkiye'yi, tarihinde görülme-yecek ölçüde Şubat 2001 tarihinde nasıl bir ekonomik krize götürdüğünü açık bir şekilde ortaya koymaktadır:

"1 Haziran 2000 tarihinde, Türkiye'de, IMF'nin parasal reform paketi yürürlüğe konulmuştur. IMF'nin söz konusu paketi, sorumsuz kamu harcamalarını sona erdirmeyi sağlayabilecek yapısal reformları kapsamamaktaydı. Sorumsuz kamu harcamalarını sona erdirmek mutlak bir gereklilik olmasına rağmen o dönemdeki yetkililer aşırı bir iyimserliğe kapılmışlar ve yirmi yıldır süren yüksek enflasyon oranı düşürülebilirse, ekonomideki sorunların ortadan kaldırılabilceği kanısına varmışlardır. Programın uygulanmaya geçmesinden itibaren enflasyon ve faiz oranlarında düşme görülmüş, bu nedenle, yolsuzluk sorunu, halkın belleğinde kaybolmaya başlamıştır. Ancak yolsuzluğun uyarıcı sinyalleri Kasım 2000 tarihinde gelmiştir. Bu tarihte bir çok banka iflasını açıklamış ve söz konusu bankalar kamu tarafından devralınmıştır. İflas eden bankalara yönelik olarak yapılan soruşturma sonucunda söz konusu bankaların en az beşinin sahipleri tarafından içinin boşaltıldığı belirlenmiş ve banka sahiplerinin hortumladıkları parayı kıyı bölgesindeki (offshore) hesaplara aktardıkları belirlenmiştir. Türkiye'nin ekonomik sıkıntıları Şubat 2001 tarihinde daha da yoğunlaşmış ve hala da ortadan kaldırılamamıştır. Şubat 2001 tarihinde devlet içinde bir kriz olduğu algılaması, yatırımcıların Türkiye'den döviz

çıkarmalarına yol açmış, bu olguyu, Türk Lirası'nın devalüe edilmesi ve nakit darboğazı takip etmiştir. Bu çöküntüde anahtar etmen; halkın, hükümetin yolsuzlukla mücadelede büyük güçlülere maruz kaldığı algısıdır. Başbakan Ecevit, 19 Şubat 2001 tarihinde bir basın toplantısı yapmış ve Devlet içerisinde en üst seviyede bir krizin bulunduğunu açıklamıştır. Söz konusu basın toplantısında Ecevit, 19 Şubat 2001 tarihindeki Milli Güvenlik Kurulu toplantısında Cumhurbaşkanı Sezer'in yolsuzlukla mücadele konusunda etkin mücadele verilmesi gerekliliği konusunda kendisine baskı yaptığını ancak yolsuzlukla mücadelenin Cumhurbaşkanı'nın sorumluluğu altında olmadığını söz konusu toplantıda ifade ettiğini açıklamıştır. Basına yansıyan haberlere göre söz konusu toplantıda, Cumhurbaşkanı Sezer, Başbakan Bülent Ecevit'in önüne Anayasa kitapçığı atmış ve kendisine bağlı kurumlar yoluyla yolsuzluğa karşı önlem alabileceğini, hatta önlem alması gerektiğinin görevi olduğunu ifade etmiştir. Bu olgu; yolsuzluğa karşı etkin mücadele verebilmek için kamusal düzende reform yapılarak farklı bir yaklaşım getirilmesi gerekliliğini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Bazı kurum ve kişiler, yolsuzluğa karşı etkin mücadele verilebilmesi için siyasal tutum ve düşüncede değişiklik yapılması gerektiği yönünde mücadele vermektedir. Cumhurbaşkanı Sezer bunlardan birisidir. Bir avuç bakan, ordu komutanlarının çoğunluğu ve küresel ekonomiyle bütünleşmek isteyen çeşitli iş dünyası grupları yolsuzluğa karşı çok ciddi önlemler getirilmesi gerektiği fikrindedir (Bu olay, *Global Corruption Report 2001*, s. 141'den alınmıştır).

Yolsuzluğa karşı etkin önlem alması yolunda uluslararası toplumun Türkiye'ye olan baskısı her geçen gün artmaktadır. Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF), Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği (EU) yolsuzluğa karşı etkin mücadele verilebilmesi için Türkiye'yi köklü siyasal ve idari önlemler almaya davet etmişlerdir. Ecevit Koalisyon Hükümeti 19 Mart 2001 tarihinde, IMF aracılığıyla kredi veren ülkelerin koyduğu koşulları sağlayacak nitelikte yeni bir ekonomik program açıklamıştır. Söz konusu ekonomik programın içerdiği önlemlere; Merkez Bankası'nın Hükümet'ten bağımsız olması, özellikle Türk Telekom ve Türk Hava Yolları olmak üzere özelleştirme programlarının hızlandırılması ve elektrik dağıtımını dahil temel endüstri alanlarında serbestleştirme (deregulating) örnek olarak gösterilebilir (*Global Corruption Report 2001*, s. 141).

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye adayı olması da, reformlar için Türkiye üzerinde bir baskı oluşmasına yol açmaktadır. Türkiye, Avrupa Birliği'ne tam üye olabilmek için, bir çoğu IMF'nin kredi koşullarından olan bir dizi reformları yapmak durumundadır. Şubat 2002 tarihinde, IMF, yeni eylem planının parçasını oluşturan siyasal kampanyaların finansmanı ve

halkın siyasi partilere yaptığı bağışın kamuya açıklanması yönünde yeni kurullarla ilgili projeyi 16.3 milyon \$'lık bir fonla desteklemeyi kabul etmiştir. IMF'den kredi alabilmek için ön koşul olarak konulan Kamu İhale Kanunu 1 Ocak 2003 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş ve kamu ihaleleri söz konusu kanunla yeni bir sisteme bağlanmıştır. 2001 Yılı Dünya Bankası Raporu'na göre, geleneksel olarak, Türkiye'de, ihale alan müteahhitlerden, ihale bedelinin %15'i "*seçim kampanyası masrafları*" adı altında talep edilmiştir (*Global Corruption Report, 2003, TI*).

Türkiye, özellikle son iki yıldır, yolsuzluğa karşı aldığı önlemleri süratle artırmaktadır. Bu önlemlerden birisi, 9.10.2003 tarih ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'dur. Kanun'un amacı; demokratik ve saydam yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme haklarını kullanmalarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bu Kanun, 24 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2003 yılında Adalet Bakanı'nın onayıyla yolsuzluğa karşı özel bir çalışma grubu kurulmuştur. Grubun temel görevi yolsuzluk ve usulsüzlük yapanlara verilecek cezaları caydırıcı kılmak için önerilerde bulunmaktır. Ancak, söz konusu grup, 2003 yılında bir kaç kez toplantı yapmış, daha sonra toplantı yapamamıştır.

2003 yılında yine Adalet Bakanı'nın onayıyla yolsuzlukla mücadele konusunda bir başka çalışma grubu kurulmuştur. Çalışma grubunun görevi, farklı kanunlarda geçen ticari sır, bankacılık sırrı, askeri sır, mahremiyet, gizli, gizlilik gibi kavramların kurum bazında yeniden tanımlanmasına imkan veren ve -ulusal güvenlik hariç- gizliliği teşvik eden tüm unsurları inceleyecek bir uzmanlık raporu hazırlamak ve devlet, bankacılık, ticari ve müşteri sırrını daha somut ve dar bir şekilde ortaya koymaktır. Çalışma Grubu Devlet Sırları Kanunu Taslağı adı altında bir taslak hazırlamıştır.

Yine, yolsuzluklarla etkin mücadele edebilmek amacıyla Adalet Bakanlığı'nca Yolsuzlukla Mücadele Kanunu Tasarısı hazırlanmıştır. Tasarı ile yolsuzlukla etkin mücadele verilmesi ilkesi yönünde yolsuzluk suçlarının kovuşturulması ve soruşturulmasında uygulanacak usul ve esaslar belirlenmektedir. Tasarı'nın yakın bir zamanda kanunlaşacağı öngörülmektedir.

Türkiye, yolsuzlukla etkin mücadele verebilmek amacıyla, özellikle son iki yıldır, yolsuzluğa karşı uluslararası mücadele verilmesini sağlayıcı düzenlemeleri benimsemek yoluyla da yolsuzluğa karşı bir takım önlemler almak yoluna gitmektedir. Nitekim, Avrupa Konseyi'nin "*Yolsuzluğa Dair Ceza Hukuku Sözleşmesi*" 14.1.2004 tarih ve 5065 sayılı Kanun'la onaylanması uygun bulunmuştur. Söz konusu sözleşme, 5.2.2004 tarihli Bakanlar Kurulu

Kararı'yla onaylanmış ve onay kararı 2 Mart 2004 tarihli *Resmi Gazete*'de yayımlanmıştır. Yine, yolsuzlukla mücadelede etkin bir uluslararası işbirliğini öngören Avrupa Konseyi'nin "*Yolsuzluğa Dair Özel Hukuk Sözleşmesi*" 17.4.2003 tarih ve 4852 sayılı Kanun'la onaylanması uygun bulunmuştur. Bu sözleşme, 28.5.2003 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı'yla onaylanmış ve onay kararı 17 Haziran 2003 tarihli *Resmi Gazete*'de yayımlanmıştır. 1997 yılında imzaya açılan Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi Hakkındaki OECD Sözleşmesi'nin gereğini yerine getirebilmek amacıyla 2.1. 2003 tarih ve 4782 sayılı Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çıkarılmış ve söz konusu kanun 11 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yine, Avrupa Konseyi'nin Yolsuzlukla İlgili Sözleşmeleri'nin, imzacı devletler tarafından uygulanıp uygulanmadığını denetlemekle görevli olarak kurulmuş bulunan Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu'na, (GRECO- Group of States Against Corruption) Türkiye, 1.1.2004 tarihinde üye olmuştur.

2003 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde; milletvekillerinden oluşan bir soruşturma komisyonu kurulmuş, söz konusu komisyona, siyasi yaşamda geçmiş beş yıllık dönemde yapılan yolsuzlukları soruşturma ve araştırma görevi verilmiştir. Komisyon 57. Ecevit Koalisyon Hükümeti'nden altı bakanı özellikle kamu ihalelerinde yolsuzluk yaptığı iddiasıyla suçlamış, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu ise komisyon raporunu kabul ederek söz konusu bakanları Yüce Divan'a göndermiştir. Söz konusu bakanların yargılanmalarına, Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesi'nde devam edilmektedir.

Alınan söz konusu önlemler; yolsuzlukla mücadelede önemli gelişmeler olarak adlandırılabilir. Ancak, yolsuzluğa karşı etkin bir mücadele verilebilmesini sağlamak için saydamlık ve herkesin hukuka bağlı olması ilkeleri çerçevesinde; söz konusu ilkelere uygun olmayan düzenlemelerin kaldırılması gerekir (Fazla bilgi için bkz., Van Duyne, ss. 54-57). Türk hukukunda saydamlık ve herkesin hukuka bağlı olması ilkelerine aykırılık taşıyan önemli sayıda yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin; 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 15. maddesinde ifade edilen devlet memurlarının kamu görevleri hakkında basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına izinsiz bilgi veya demeç veremeyecekleri hakkındaki hüküm saydamlık ilkesine aykırıdır.

657 sayılı Devlet Memurları Hakkındaki Kanun'un 135. maddesi gereği uyarma ve kınama cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulamaması ise herkesin hukuka bağlı olması ilkesine aykırıdır. Çünkü herkesin hukuka

bağlı olması ilkesinin somut bir görünümü, idarenin yaptığı tüm işlemlerin yargı denetimine açık olmasıdır. Uyarma ve kınama cezalarına karşı yargı yolu kapatılarak herkesin hukuka bağlı olması ilkesinden haksız yere sapılmaktadır. Bazıları, uyarma ve kınama cezalarının memur açısından hak kaybı doğurmayacağı dolayısıyla yargı denetimi dışında tutulmasının fazla mahzurlu olmayacağını iddia etmektedir. Kanımca bu görüş yerinde değildir. Çünkü, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesi gereği; disiplin cezası verilmesine neden olan fiil veya hal belirli bir süre içinde tekrarlanırsa veya aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece daha ağır disiplin cezası verilir. Bu hüküm gereği iki kere kendisine kınama cezası verilen memur, üçüncü kere kınama cezasını verilmesini gerektiren başka bir fiil işlerse bu sefer kendisine bir derece daha ağır olan aylıktan kesme cezası verilecek veya bir kınama cezası aldıktan sonra diyelim ki, dört yıl sonra aynı fiili işleyen memura yine aylıktan kesme cezası verilecektir. Böyle bir durumda aylıktan kesme cezası her ne kadar yargı organı götürülüp hukuka aykırılığı ileri sürülürse de, önceki disiplin cezalarının yargı denetimi dışında bırakılmasından dolayı yapılacak yargı denetimi sağlıklı olmayacaktır. Yine, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, uyarma ve kınama cezası dışında disiplin cezası alan memurların daire başkanı ve daha üst görevlere atanmasını da yasaklamaktadır. Bu çerçevede, uyarma ve kınama cezalarının yargı denetimi dışında bırakılmasının herkesin hukuka bağlı olması ilkesi yanında kişi özgürlüklerine de açık bir şekilde ihlal ettiği ortadadır. Kanımca saydamlık ve herkesin hukuka bağlı olması yönündeki ilkeler tüm kurum ve kurallarıyla yaşama geçirilemediği müddetçe yolsuzlukla etkin bir mücadele yapılmış olunamaz.

Diğer yandan, yolsuzluğun kalıcı, uzun dönemli ve gerçek çözümü kültürel, sosyolojik ve siyasi önlemlerdir. Ancak Türk halkının kültürel ve sosyolojik yapısı yolsuzlukla etkin mücadele için uygun bir ortam oluşturmamaktadır. Hatta tam tersine kültürel ve sosyolojik yapı, yolsuzluğun Türkiye'de derin kültürel ve sosyolojik kökleri bulunduğunu göstermekte ve bu durum yolsuzluğu besleyici bir ortam oluşturmaktadır. Örneğin; *"Bal tutan parmağını yalar"*, *"Üzümünü ye, başını sorma"*, *"Devlet malı deniz, yemeyen domuz"* gibi deyişler, yolsuzlukla mücadele için etkin bir ortam oluşturmak şöyle dursun, yolsuzluğa hoşgörü ile yaklaşılmasını teşvik etmektedir.

Türkiye'deki siyasal yapı da yolsuzlukla mücadele için uygun bir ortam oluşturmamaktadır. Özellikle siyasetin finansmanın saydam usullere tabi tutulmaması, siyasi partilerin seçim, kampanya ve organizasyon masraflarının ağır oluşu ve siyasal partilerin özel çıkar gruplarıyla parasal ilişki

kurmalarının önüne geçilememesi, yolsuzluk ile siyaset arasında “*karşılıklı beslenme bağımlılığı*” denilebilecek bir durum yaratmıştır. Bir başka deyişle; yolsuzluk ve siyaset karşılıklı olarak birbirini beslemekte, birbirini semirtmektedir. Bu açıdan yolsuzluğun kalıcı, uzun dönemli ve gerçek çözümüne ulaşabilmek için kültürel, sosyolojik ve siyasal bağlamda çok boyutlu önlemlerin alınması gerekir (Bu konuda fazla bilgi için bkz., Dursun, Hasan, *Yargının Yolsuzlukla Mücadelesi*, s. 136-163).

b. Kara Para Aklama

Türkiye’de yapılan kara para aklama faaliyetleri, Türkiye’nin mali, ekonomik ve sosyal sisteminde derin yaralar açacak şekilde büyük boyutludur. Bazıları, Türkiye’de aklanarak yıllık kara para miktarını 50 milyar \$, bazıları ise 100 Milyar \$ olarak tahmin etmektedir. Kanımca, aklanarak kara para miktarını tam olarak belirleyebilmek olanaklı değildir. Çünkü kara para aklama suçu da diğer ekonomik suçlar gibi doğası gereği gizlidir ve miktarını tam olarak belirleyebilmek mümkün değildir. Ancak, Türkiye’nin 1994, 2000 ve 2001 yılında girdiği derin ekonomik ve mali krizin temel nedenlerinden birisinin, Türkiye’ye sokulan ve Türkiye’de aklanarak büyük boyutlu kara para sonucu olduğu açıktır. Çünkü, söz konusu kara paraların finansal sisteme girmesi; parasal verilerde sapmaya yol açmakta ve kestirilemeyecek tarzda ani hareketlerle sıcak paranın ülkeye girmesi veya yurt dışına çıkması, zaten belirlenmesi zor olan toplam parasal talebi daha da belirsiz hale getirmekte ve bunun sonucunda ise faiz ve döviz kurunda keskin iniş ve çıkışlara yol açmaktadır. Faiz ve döviz kurunda görülen keskin iniş ve çıkışların kaçınılmaz olarak ekonomik ve mali krize yol açacağı kuşkusuzdur.

Türkiye, son yıllarda, özellikle Orta Doğu, Kafkaslar, Merkezi Asya ve Doğu Avrupa Bölgeleri bakımından önemli bir bölgesel finans sektörü konumuna gelmiştir. Türkiye’nin, bölgesel finans sektörü konumuna sonucu Türkiye’de aklanarak veya aklanarak Türkiye’ye getirilen kara paraların boyutunda her yıl artış olduğu düşünülmektedir. Diğer yandan, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve uyuşturucudan elde edilen kazançların hareketi bakımından, Türkiye’nin, Avrupa ile Asya arasında geçiş köprüsü konumunda bulunmasından yararlanan Türk organize suç grupları, Avrupa’ya yapılan uyuşturucu kaçakçılığı açısından önemli bir yer edinmişlerdir. Bir başka deyişle, Türk organize suç grupları, Avrupa’ya yapılan eroin kaçakçılığının önemli bir kısmını kontrol etmektedir. Eroinden elde edilen kazançlar söz konusu gruplar tarafından Türkiye’ye çeşitli yöntemlerle sokulmaktadır. Organize suç grupları; eroinden elde ettikleri paraları, Türkiye’ye sokar-

ken araba içerisinde nakit taşıma veya alternatif havale yöntemlerini kullanmaktadır. Bunun yanında, bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeden faydalanmak isteyen organize suç grupları; uyuşturucu kaçakçılığından elde ettikleri paraları önce Avrupa Bankalarına yatırmakta, daha sonra elektronik işlemlerle uluslararası hesaplara göndermekte, uluslararası hesaplara gönderilen paralar sonul aşamada Türkiye'ye sokularak ekonomi içerisinde değerlendirilmektedir. Türk organize suç grupları, elde ettikleri kirli paraları, Türkiye ekonomisine sokarken bazen paravan şirket veya bu amaçla kurdukları sahte organizasyonları kullanmakta, bazen ise doğrudan doğruya ulaşım araçlarına, lüks araba ve villalara, turistik tesislere, devlet bono ve tahvillerine yatırım yapmaktadır (Karş. Adamoli ve diğerleri, s. 73).

Diğer yandan, Türk vatandaşlarının serbestçe döviz alabilmesi ve döviz tevdiat hesabı açtırabilmesi de, kanımca, kara paraların Türkiye ekonomisine sokulmasını oldukça kolaylaştırmaktadır (Karş. Adamoli ve diğerleri, s. 73).

Amerikan Devlet Bakanlığı'nın yayımladığı 2003 Yılı Uluslararası Narkotik Kontrol Stratejisi Raporu'na göre; Türkiye'de kara para aklama faaliyetleri yalnızca bankalar yoluyla yapılmamakta, bu amaçla, banka-dışı mali kurumlar da kullanılmaktadır. Söz konusu Rapor'a göre, Türkiye'de kara para aklamanın geleneksel yöntemleri; nakit kaçakçılığı, banka havalesiyle ülke içi veya dışına para gönderme, taşınmaz, altın ve lüks otomobil gibi yüksek değerde mal satın alınmasıdır. Bunun yanında, büyük apartman siteleri ve diğer binalar yapımı yoluyla da kara paralar mali sistem içerisinde değerlendirilmektedir. Yine söz konusu Rapor'a göre, Türk organize suç grupları; Afganistan ve Pakistan'daki uyuşturucu satıcılarından aldıkları uyuşturucunun parasını, İstanbul döviz piyasasını kullanarak ödemektedirler. Rapor'a göre, İstanbul döviz piyasasından elde edilen paralar, banka yoluyla Dubai veya Birleşik Arap Emirlikleri'nin başka bölgelerindeki hesaplara havale edilmekte ve oralardan da alternatif havale sistemleri kullanılarak Pakistan ve Afganistan'daki uyuşturucu tacirlerine gönderilmektedir (<http://www.state.gov/g/inl/rls/nrcrpt/2003/vol2/html/29921.htm>).

Türk organize suç grupları özellikle 1990'lı yıllardan itibaren kıyı bankacılığı yoluyla yoğun bir şekilde kara para aklama faaliyetlerine girişmişler ve yapılan kara para aklama faaliyetlerinin neredeyse hiç birisi ortaya çıkartılamamıştır. Türk organize suç gruplarının yaptıkları kara para aklama faaliyetlerinde dikkat çeken başka bir husus; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki kıyı bankalarından ağırlıklı bir şekilde yararlanılması olgusudur. Çünkü Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde neredeyse kurum-

sal denilebilecek nitelikte kara para aklama düzenekleri bulunmaktadır. Örneğin; Amerikan Devlet Bakanlığı'nın yayımladığı *2003 Yılı Uluslararası Narkotik Kontrol Stratejisi Raporu*'na göre; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin gereksinimiyle orantısız şekilde 2003 yılında, otuz üç banka kıyı bankası ve elli dört paravan şirket bulunmaktadır. *Rapor*'a göre, kıyı bankaları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları ile iş yapmadığı gibi nakit para ile de uğraşmamaktadır. Bunun yanında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bir çok kumarhane ve casino da bulunmakta ve bu yöntemle de yoğun bir şekilde kara para aklama faaliyetine maruz kalınmaktadır (<http://www.state.gov./g/inl/rls/nrcrpt/2003/vol2/html/29920.htm>).

Türkiye, kara para ve kara para aklamaya karşı bir takım önlem almak yoluna gitmiştir. Alınan önlemlerden en önemlisi 13.11.1996 tarih ve 4208 sayılı, kısa ismi Kara para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'dur. 4208 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin alt bentlerinde kara para;

1. 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun'daki,
2. 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkında Kanun'daki,
3. 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun'daki,
4. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkında Kanun'daki,
5. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesinin (b) fıkrasındaki,
6. 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22. maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki,
7. 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 47. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (1) ila (7) numaralı alt bentlerindeki,
8. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından tasfiyeye tabi tutulan bankalara dair iflas ve konkordatoya ilişkin olarak 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 333. maddesindeki,
9. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler ve aynı Kanun'un 179, 192, 264, 316, 317, 318, 319, 322, 325, 332, 333, 335, 339, 341, 342, 345, 350, 403, 404, 406, 435, 436, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 504 ve 506. maddelerindeki,

Fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer olarak tanımlanmıştır.

Kara para aklama suçu ise, 4208 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde *"Türk Ceza Kanunu'nun 296. maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen kara paranın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen kara paranın başkalarına iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiiller"* şeklinde tanımlanmıştır.

4208 sayılı Kanun, kara para aklanmasının önlenmesi konusunda çalışmalar yapmak üzere Mali Suçları Araştırma Kurulu'nu (MASAK) kurmuştur. Söz konusu kurul, aynı zaman da mali istihbarat örgütü olarak da çalışmaktadır. Mali Suçları Araştırma Kurulu doğrudan Maliye Bakanı'na bağlı olarak görev yapmaktadır.

4208 sayılı Kanun, kara para aklanması suçunun işlendiği durumlarda uygulanmak üzere hapis cezası ve zoralım tedbiri de öngörmektedir. Gerçekten de, Kanun'un 7. maddesinin 1. fıkrasında, *"kara para aklama suçu fiillerini işleyenler iki seneden beş seneye kadar hapis ve aklanan kara paranın bir katı ağır para cezasıyla cezalandırılır ve nemaları da dahil olmak üzere kara para kapsamındaki mal ve değerler ile bunların ele geçirilememesi halinde bunlara teka-bül eden mal varlığının müsaderesine de hükmolunur"* şeklinde bir kurala yer vererek kara para aklama suçunun yaptırımını göstermiştir.

Türkiye, kara para ve kara para aklamaya karşı yalnızca yasal düzenleme yoluyla önlem almak yoluna gitmemiş; bunun yanında, bir takım ikincil mevzuat düzenlemeleriyle de kara para ve kara para aklanmasına karşı önlem alınması yoluna gitmiştir. Bunlardan ilki, 2.7.1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kara para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'un Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'tir. Söz konusu Yönetmeliğin 3. maddesiyle, kara para aklama konusunda yükümlü sıfatını taşıyanlar; bankalar, özel finans kurumları, banka dışı mali kurumlar ve finans piyasası dışında iş yapan bazı kuruluşlar olarak saptanmış ve değişik 4. maddesinin 1. fıkrasında ise *"Yükümlüler ve bunların Türkiye'deki şube, acente temsilcileri*

ve ticari vekilleri ile benzeri bağılı birimleri; taraf oldukları veya aracılık ettikleri toplam tutarı 12 milyar Türk Lirası veya muadili döviz aşan her türlü alım-satım, havale, ödeme, saklama, takas, trampa, borç alma, borç verme, borcun nakli, alacağın temlik, kiralama, kiraya verme, mevduat, kar-zarara katılma ve cari hesaplardan para çekme veya bu hesaplara para yatırma, çek ve senet tahsili ve sermaye piyasası işlemleri ile benzeri işlemlerde, bu işlemleri yapmadan önce müşterilerinin veya müşterileri adına hareket edenlerin kimliklerini tespit etmek ve usulü dairesinde son işlem tarihini takip eden takvim yılının başından itibaren beş yıl süre ile muhafaza etme zorundadırlar” şeklinde bir hükme yer verilmiştir.

Kara para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’un Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin değişik 12 ve 14. maddelerinde; şüpheli işlemlere dair esas ve usuller tespit edilmiş ve 31.12.1997 tarih ve 23217 sayılı *Resmi Gazete*’de yayımlanan 2 sıra nolu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği’nde, on dokuz madde halinde şüpheli işlem olarak değerlendirilecek işlem tipleri sayılmıştır. 7 Şubat 2002 tarih ve 24664 sayılı *Resmi Gazete*’de yayımlanan 3 sıra nolu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği ile de fonların, terörizm veya terörist eylemlerle ilgili veya bağlantılı olduğundan ya da bu amaçla kullanıldığından şüphe duyulması ya da şüphe duyulması için makul sebepler bulunması hali de şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü kapsamına alınarak şüpheli işlem tipi sayısı yirmiyeye çıkartılmıştır.

19.6.2001 tarih ve 24437 tarihli mükerrer *Resmi Gazete*’de yayımlanan Maliye Bakanlığı 2 sıra nolu Vergi Kimlik Numarası Genel Tebliği ile; Merkez Bankası dahil tüm bankalar, özel finans kurumları, sermaye piyasası kurumları, ikrazatçılar, faktoring şirketleri ve finansman şirketleri, döviz büfeleri, posta merkezleri, finansal kiralama şirketleri, sigorta ve reasürans şirketlerinin 1 Eylül 2001 tarihinden itibaren müşterileriyle işlem yapmadan önce, müşterilerinin vergi kimlik numaralarını tespit etmeleri zorunlu kılınmıştır.

27.4.2004 tarih ve 25445 sayılı *Resmi Gazete*’de yayımlanan Maliye Bakanlığı’nın 332 sıra nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile de; mükelleflerin ticari işlemleri ile nihai tüketicilerden mal veya hizmet bedeli olarak yapacakları sekiz milyar Türk Lirası’nı aşan tahsilat ve ödemelerini, 1.5. 2004 tarihinden geçerli olmak üzere; banka, özel finans kurumları veya Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü aracılığıyla yapmaları ve bu kurumlarca düzenlenen belgeler ile tevsik etmeleri zorunluluğu getirilmiştir.

Türkiye kara para ile mücadele konusunda imzalanan çeşitli uluslararası sözleşmeleri de imzalamış ve iç hukukunun bir parçası haline getirmiştir. Örneğin; 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Kasım 1995 tarihinde iç hukukumuzun

bir parçası haline gelmiştir. Yine Avrupa Konseyi'nin "Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme" 16.6. 2004 tarih ve 5191 sayılı Kanun'la uygun bulunmuştur. Bu sözleşme, 30.7.2004 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı'yla onaylanmış ve onay kararı 1 Eylül 2004 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanmıştır.

Kara para ve kara para aklamaya karşı bir takım yönetsel önlemler de alınmıştır. Bu önlemlerden birisi; mali istihbarat örgütü olarak görev yapan MASAK'ın, çeşitli ülkelerin mali istihbarat örgütlerinin oluşturduğu Egmont Grup'ta aktif bir üye olarak görev yapmasıdır. Egmont Grubu; çeşitli ülkelerin mali istihbarat kuruluşlarının ilk defa Brüksel'deki Egmont-Arenberg Sarayı'nda toplanmasından dolayı bu şekilde adlandırılmaktadır. Egmont Grubu; kara para ve kara aklanmasıyla mücadele edilmesi ilkesi çerçevesinde; devletler arasında bilgi, eğitim ve uzmanlık paylaşımını öngörmekte ve bu alanda özellikle istihbarat boyutu bakımından uluslararası dayanışmayı sağlayıcı çalışmalar yapmaktadır. Egmont Grubu bünyesinde Yasal, Eğitim/İletişim ve Genişleme adlarında çalışma grupları kurulmuştur. Egmont Grubu, grup olarak yılda bir kere, çalışma grupları ise yılda üç defa değişik ülkelerde toplanmaktadır (Egmont Grubu hakkında fazla bilgi için bkz., http://freedom.orlinrabbe.com/money_laundry/ml_intro2000.html 24.11.2004, s.36-77).

Kara para ve kara para aklamaya karşı bir başka yönetsel önlem; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından alınmıştır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 1997 yılında, güvenilir olmayan müşterileri için bundan böyle mevduat sertifikası vermeyeceğini ilan etmiştir.

Kara para ve kara para aklamayı önleme konusunda gözlemlenen bu önemli gelişmelere rağmen, kara para ve kara para aklamayı mücadele-yi zorlaştıran bazı temel eksiklik ve hatalı düzenlemeler bulunmaktadır. 4208 sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu'nda kara para ile kara para aklama suçunun oldukça dar tanımlanması ve kara para aklama suçunun maddi unsuru sayılırken özel bir kast (güdü) aranması kara para ve kara para aklamayı mücadeleyi zorlaştıran temel hatalardır. Konu hakkında aşağıda ayrıntılı olarak durulmaktadır.

4208 sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu'na göre, ancak Kanun'da sayılan öncül suçların işlenmesi suretiyle elde edilen kazanç kara para, söz konusu kara parayı mali sisteme sokmak kara para aklama suçu olarak kabul edilmiş, içeriği itibariyle kara para olarak kabul edilmesi gereken bir çok suçtan elde edilen getiri, vahim bir hata sonucu, kara para olarak kabul edilmemiştir. Örneğin; kara paranın en somut göstergesini teşkil eden profesyonel bir katilin adam öldürme karşılığında elde ettiği para,

adam öldürme suçunu düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümlerine yollama yapılmadığı için kara para olarak kabul edilmemiştir. Yine, yasa dışı tefecilik suretiyle elde edilen kazanç da kara para olarak kabul edilmemiştir. Halbuki yasadışı tefecilik yoluyla, zor durumdaki insanların durumundan faydalanılarak, onların kanı emilmektedir. Bu suçlardan elde edilen getirinin kara para olduğu konusunda doktrinde ve çağcıl ülkeler uygulamasında bir duraksama görülmemektedir.

4208 sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu'nda kara para aklama suçunun maddi unsuru gösterilirken "*kara paranın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi*" ibaresine yer verilmektedir. Kanımca, "*kara paranın meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi*" ibaresiyle kanun koyucu, kara para aklama suçunun oluşabilmesi için failde manevi unsur olarak özel bir kast (güdü) aramaktadır ki, bu durum bile bütünüyle çağcıl gelişmelere aykırıdır. Çünkü genel kasdın bile mahkemelerce kanıtlanmasının oldukça zor olduğu açık bir gerçeklik iken, genel kast yanında bir de özel kasdın kanıtlanmasının mahkemelere yüklenmesi, mahkemelerin işini daha da zorlaştıracak, daha somut bir deyişle, cezalandırılması gereken çok sayıda kara para aklama sanığı, delil yokluğu veya yetersizliği nedeniyle beraat edecektir.

Kara para aklamaya karşı etkin bir mücadele verebilmek için; kara para, kanunların suç saydığı fiillerin işlenmesinden elde edilen getiri şeklinde tanımlanmalı, söz konusu getirinin hangi amaçla değerlendirilirse değerlendirilsin mali bir işleme sokulması, kara para aklama suçu olarak kabul edilmelidir.

Türkiye'de kara para ve kara para aklamaya karşı etkin mücadele verilmesini engelleyen bir takım temel eksiklikler bulunmaktadır. Kanımca, bu eksikliklerin başında, 4208 sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu'nun, kara para aklama gizilgücü bulunan kişi ve kurumlara herhangi bir bildirim zorunluluğu külfeti yüklememesi ve zorunluluğa uymayanlara yaptırım öngörmemesidir. Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu'na; iki tür mali işlem için bildirim zorunluluğu konulmalıdır. Bunlar; nakit işlem ve şüpheli işlem bildirim zorunluluğu olmalıdır. Ayrıca, nakit ve şüpheli işlem bildirim zorunluluğuna uymayanlara, kara para aklama suçuna iştirak etmeseler bile, sırf zorunluluğu ihlal etmeleri nedeniyle idari para cezası olarak belli bir paranın hazineye ödenmesi şeklinde bir yaptırım da öngörülmelidir.

Konuyu biraz açmak gerekirse; Kara Para Aklanmasını Önlenmesi Kanunu'nda öngörülmesi gereken bildirim zorunluluğundan ilki, nakit işlem bildirim zorunluluğu olmalıdır. Kara para aklama olaylarının etkin bir

şekilde ortaya çıkartılabilmesi için, Amerika Birleşik Devletleri'nde (Amerika'da bu sınır 10.000 \$'dır) olduğu gibi önceden belirlenecek miktardaki rakamı aşan (Kanımca, günümüz şartlarında, her yıl yeniden değerlemeye tabi tutulmak koşuluyla 15 bin Yeni Türk Lirası ve üzeri işlemler, eğer işlem döviz üzerinden yapılıyorsa, işlemin yapıldığı tarihte, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası efektif satış kuru ölçüt alınarak, döviz tutarı 15 milyar veya üzeri Türk Lirası'na karşılık gelen işlemler) her türlü işlemin, Maliye Bakanlığı'na bildirilmesi gerekir. Kurulması gereken bu sistemi daha iyi aydınlatılabilmek için bir örnek vermek yerinde olacaktır: Diyelim ki, bir kimse, İstanbul Bebek semtinde bir villa satın almış ve tapu memurunun huzurunda söz konusu villanın karşılığı olarak satıcıya 200 bin Yeni Türk Lirası ödemiş olsun. Bu işlem, bildirim zorunluluğuna tabi olan 15 bin Yeni Türk Lirası'nın üzerinde olduğu için, durumun, tapu memuru tarafından, standart bir form ile Maliye Bakanlığı'na bildirilmesi gerekir. Taşınmaz satışı işlemi kendisine bildirilen MASAK bir yandan satıcının, diğer taraftan ise alıcının durumlarını incelemeli ve ilgililerin (alıcı ve satıcının) vergi kaçırdığı veya kara para akladığı yönünde şüphe duyarsa, olayı yetkili Cumhuriyet Savcısı'na gerekçesiyle birlikte bildirmesi gerekir. Cumhuriyet Savcısı ise, yapacağı soruşturma sonucu, ilgililerin vergi kaçırdığı veya kara para akladığı yönünde yeterli delil bulursa, bir iddianame tanzim ederek, ilgili mahkeme nezdinde dava açmalıdır.

Kara Para Aklanmasını Önlenmesi Kanunu'nda, yalnızca nakit işlem bildirim zorunluluğu ile yetinilmemeli, şüpheli işlem bildirim zorunluluğu da getirilmelidir. Nakit işlem bildirim zorunluluğundan farklı olarak, şüpheli işlem bildiriminde bulunmak için mutlaka bir nakit işlemi yapılıyor olmasına gerek yoktur, nakit dışı işlemler için de şüpheli işlem bildiriminde bulunulması öngörülmelidir. Günümüzde, şüpheli işlem bildirimini, kara para aklama olaylarının ortaya çıkarılması açısından nakit işlem bildiriminden daha fazla bir öneme kavuşmuştur. Kanımca şüpheli işlemler; Kara Para Aklanmasını Önlenmesi Kanunu'nda, nesnel bir takım ölçütler ve bir torba ölçüt ile gösterilmelidir. Nesnel ölçütlerin neler olduğu ülkeden ülkeye değişmektedir. Çağcıl ülkelerin mevzuatlarından ve uluslararası kuruluşların tavsiyelerinden yararlanılmak suretiyle oluşturulacak nesnel ölçütler yasa da teker teker sayılmalıdır. Örneğin; bankada, nakit işlem bildirim zorunluluğuna tabi miktarda hesap açmak yerine söz konusu limitin altında çok sayıda hesap açılması (mantarlama yöntemi) genellikle bütün ülkelerde şüpheli işlem olarak kabul edilmiş ve bildirim zorunluluğuna tabi tutulmuştur. Bu açıdan, mantarlama yöntemi, Kara Para Aklanmasını Önlenmesi Kanunu'nda şüpheli işlem türlerinden birisi olarak kabul edilmeli ve söz konusu yöntemle karşılaşan bankaya bildirim zorunluluğu yükletilmelidir.

Kara Para Aklanmasını Önlenmesi Kanunu'nda, şüpheli işlem olarak gösterilmesi gereken nesnel ölçütlerin dışında bir de torba ölçüt yer almalıdır. Kanımca, torba ölçüt oluştururken, İtalya'nın kara para aklamaya karşı 1991 yılında çıkardığı 197 sayılı Kanun'un 3. maddesinden yararlanılması yerinde olacaktır. 197 sayılı Kanun'un 3. maddesi; müşterinin ekonomik kapasitesi sürgit bir şekilde zihinde tutulmak kaydıyla; niteliği, ölçüsü, doğası veya bildirim yükümlüsünün mesleği icabı bilebildiği diğer şartlar ve eldeki bilgiler çerçevesinde işlemin illetini (sebebini) oluşturan para, mal veya getirinin suçlardan kaynaklandığı yönünde emare görülen her işlemi şüpheli işlem olarak tanımlamaktadır (Granata, s. 131).

İtalya'da, 3. madde gereği şüpheli işlem bildirim zorunluluğunun doğabilmesi için öncelikle, işlemin, belli bir müşteri açısından olağan dışı olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle, bildirim yükümlüsü kurum, işlemin tipi veya işlemin muhatabı bakımından atipik bir durumla karşılaştığı, bir başka deyişle, yapılan işlemin dayanağının bir suç getirisi olduğu yönünde kuşku duyduğu her durumda, standart bir form vasıtasıyla şüpheli işlem bildiriminde bulunmak zorundadır (Granata, s. 131).

Kanımca, Kara Para Aklanmasını Önlenmesi Kanunu'nda şüpheli işlemler iki tür olarak düzenlenmeli; daha somut bir deyişle, öncelikle nesnel olarak şüpheli görülen işlemler Kanun'da teker teker sayılmalı ve daha sonra ayrıca, 197 sayılı İtalyan Kanunu'nun 3. maddesine benzer bir biçimde, şüpheli işlemler bakımından torba bir ölçüte de yer verilmelidir.

Yine, kanımca, kara para aklamaya karşı etkin mücadele verilebilmesini sağlamak için, nakit işlem bildiriminin nasıl işlemesi gerektiği yönünde önerdiğimiz sistemin, şüpheli işlem bildirim sistemi için de geçerli olması sağlanmalıdır.

Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu'nda görülen bir başka temel eksiklik, nakit ve şüpheli işlem durumlarını yetkili makamlara bildiren görevliler için bir bağımsızlık düzeneği öngörmemesidir. Bağımsızlığın olmadığı durumlarda, görevlilerin, sorumlu olacakları düşüncesiyle, nakit ve şüpheli işlem bildiriminde bulunmaktan kaçınacakları açıktır. Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu'nda nakit ve şüpheli işlem bildirim zorunluluğu getirilmesinden başka, nakit ve şüpheli işlemi yetkili makama bildiren görevliler için idari, hukuki ve cezai yaptırımlardan tam bir bağımsızlık düzeneği öngörülmeli; bununla eşanlı olarak, bildirim zorunluluğuna uymayan kamu görevlilerine idari para cezası öngörülmelidir. Böylelikle kurulacak sistemin etkin bir şekilde çalışması sağlanabilir.

Son olarak, 4208 sayılı Kanun'da düzenleme yapılırken, kara para ile mücadele konusunda uluslararası bir organ olan Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF) kara para aklamayı önleme yönünde, sonul şeklini 1996 yılında verdiği kırk tavsiyeden azami ölçüde yararlanılması yoluna gidilmelidir. Kanımca, FATF tarafından yapılan kırk tavsiyenin hukuk düzenimize yansıtılması miktarı ile kara para ile etkin mücadele arasında doğru bir orantı bulunmaktadır.

c. Sermaye Piyasası Suçları

Sermaye piyasası suçlarının çeşitleri şunlardır;

a. İçerden öğrenme ticareti ve manipülasyon,

b. Sermaye piyasasında izinsiz faaliyette bulunmak ve yasa dışı sermaye piyasası faaliyetleri,

c. Halka açık şirketlerde yapılan sahtekarlık.

Söz konusu sermaye piyasası suçlarının tümü, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda düzenlenmiştir. Ancak bu incelemede, sermaye piyasası suçlarından sadece içeriden öğrenme ticareti (insider trading) ve manipülasyon üzerinde durulacaktır. Sermaye piyasası suçlarından içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon üzerinde durulmasının nedeni; söz konusu suçların Türkiye'de yaygın bir şekilde işlenmesi ve manipülatör ve içerden öğrenme ticaretçilerinin yapmış oldukları manipülasyon ve içerden öğrenme ticareti fiil ve hareketlerinin hemen hemen hiç birisinin ortaya çıkartılmamasıdır.

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 47. maddesinin 1. fıkrasının (A) bendinde içerden öğrenme ticareti şu şekilde tanımlanmıştır:

“Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacıyla kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasında fırsat eşitliğini bozacak şekilde mameleki yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmek, içeriden öğrenme ticaretidir”. Yine 47. maddenin 1. fıkrasının (A) bendinde, bu fiili işleyebilecek olanların; ihraççı, sermaye piyasası kurumlarının veya bunlara bağlı veya bunlara hakim işletmelerin yönetim kurulu başkan ve üyesi, yöneticisi, denetçisi, diğer personeli ve bunların dışında mesleklerini veya görevlerini ifa etmesi sırasında bilgi sahibi olabilecek durumda olanlarla, bunlarla temasları nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak bilgi sahibi olabilecek durumdaki kişiler olduğu ifade edilmektedir.

Sermaye Piyasası Kanunu'nda manipülasyon ise iki tür olarak tanımlanmaktadır. Kanun'un 47. maddesinin 1. fıkrasının (A) bendinin 2 numaralı alt bendinde ticarete dayalı manipülasyon tanımlanmaktadır. Söz konusu alt bende göre ticarete dayalı manipülasyon; yapay olarak, sermaye piyasası araçlarının, arz ve talebini etkilemek, aktif bir piyasanın varlığı izlenimini uyandırmak, fiyatlarını aynı seviyede tutmak, artırmak veya azaltmak amacıyla alım ve satım yapmak olarak tanımlanmaktadır. Kanun'un 47. maddesinin 1. fıkrasının (A) bendinin 3 numaralı alt bendinde ise eyleme dayalı manipülasyon tanımlanmaktadır. Söz konusu alt bende göre eyleme dayalı manipülasyon; sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, yalan, yanlış, yanıltıcı, mesnetsiz bilgi vermek; haber yaymak; yorum yapmak ya da açıklamakla yükümlü oldukları bilgilerin açıklanmaması olarak tanımlanmaktadır. Yapılan bu manipülasyon tanımlarına göre, sermaye piyasasında işlem yapan kişiler; sermaye piyasasının normal koşullarda oluşan değerini etkiler veya normal koşullarda oluşacak fiyatları aksi yönde hareket ettirirlerse yapmış oldukları bu fiiller manipülasyon olarak değerlendirilir.

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 46. maddesinin 1. fıkrasının (i) bendine göre Sermaye Piyasası Kurulu; sermaye piyasası suçlarının işlendiğini saptadığı durumlarda, suç sayılan fiillere doğrudan ya da dolaylı olarak iştirak eden gerçek veya tüzel kişilerin, borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda geçici veya sürekli olarak işlem yapmalarının önlenmesini temin için gerekli önlemleri almaya yetkilidir. Yine, Kanun'un 49. maddesinde; sermaye piyasası suçlarından dolayı kovuşturma yapılmasının Sermaye Piyasası Kurulu tarafından Cumhuriyet Savcılığı'na yazılı başvuruda bulunulması koşuluna bağlı olduğu ifade edilmiş, yapılan başvuru ile Kurulu'nun aynı zamanda müdahil sıfatını kazanacağı belirtilmiştir. Yine bu maddede, sermaye piyasası suçlarının işlendiğine dair bilgi edinen Cumhuriyet Savcılarının, Sermaye Piyasası Kurulu'nu haberdar ederek durumun incelenmesini isteyebilecekleri de ifade edilmiştir. Sermaye piyasası suçlarına cezai yaptırım olarak Kanun'un 47. maddesinin 1. fıkrasının (A) bendinde iki yıldan beş yıla kadar hapis ve on milyar liradan yirmi beş milyar liraya kadar ağır para cezası öngörülmüştür. İki veya daha fazla sermaye piyasası suçunun içtima etmesi halinde hapis cezasının asgari haddinin üç, azami haddinin ise altı yıl olduğu yine bu bendde belirtilmiştir.

Sermaye piyasası suçlarını önleme konusunda 2499 sayılı Kanun'da yapılan düzenlemeler önemli gelişmeler olarak adlandırılabilirse de, sermaye piyasası suçlarıyla etkin mücadeleyi zorlaştıran bazı temel eksiklik ve hatalı düzenlemeler bulunmaktadır. Temel hata, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda, içerden öğrenme ticaretinin tanımında yapılmıştır.

Söz konusu kanunda içeriden öğrenme ticaretinin maddi unsuru gösterilirken failin, kazanç sağlama veya zarardan kaçınma güdüsüyle hareket etmiş olması koşulu aranmaktadır. Böylelikle, içeriden öğrenme ticareti suçunun oluşabilmesi için failde genel kast yanında bir de özel kastın bulunması şartı konulmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere; genel kast ile beraber özel kastın da bulunduğu mahkemelerce kanıtlanması neredeyse olanaksızdır. Bu koşullar altında içeriden öğrenme ticareti suçu işlediği dolayısıyla bir kişiyi mahkum etmek neredeyse olanaksızdır. Nitekim uygulamada, Türkiye’de hiç kimse içeriden öğrenme ticareti suçunu işlediği gerekçesiyle kesin bir yargı kararıyla mahkum edilememiştir. Diğer taraftan içeriden öğrenme ticareti tanımlanırken *“sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek”* ibaresine yer verilmektedir. Bu ibare yüzünden, sermaye piyasası araçlarının değerini değil de, fiyatını etkileyebilecek nitelikteki içeriden öğrenme ticareti yapan failer cezalandırılmayacaktır. İçeriden öğrenme ticareti suçuyla etkin mücadele verilebilmesi için *“sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek”* ibaresi yerine *“sermaye piyasası araçlarının değerini ve/veya fiyatını etkileyebilecek”* ibaresine yer verilmesi gerekir (Karş. Demirkan, s. 29).

Diğer yandan, mali bilgi piyasasındaki değişikliklerle uyumlu olarak, içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyonun yapılış yöntemleri sürekli olarak değişmektedir. İçeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon; dinamik bir sermaye piyasasının parçası olup, söz konusu ticaret ve manipülasyonda başarılı ve kalıcı olunabilmesi için kazanç artırıcı yeni yolların bulunması gerekmektedir. Kazanç artırıcı yeni yolların bulunmasıyla etkin bir şekilde mücadele etmek için içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyonla ilgili kuralların sürgit bir şekilde gözden geçirilmesi gerekir (Karş. Reichman, s. 90). Ancak Sermaye Piyasası Kanunu’nda düzenlenen içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon tanımlarında hiç bir değişiklik görülmemekte, bir başka deyişle, 28.7.1981 tarih ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 47. maddesine, 1992 yılında eklenen içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon tanımları içeriğini aynen korumaktadır. Kısacası, öğrenme ticareti ve manipülasyon tanımları Türkiye’de durağan bir konumda bulunmaktadır.

Özellikle 1980’li yıllardan itibaren menkul kıymetler piyasasında hızlı değişimler yaşanmaktadır. Hızla değişen menkul kıymetler piyasasına ayak uyduramama korkusu, sermaye piyasasında iş yapanların, içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon yapımları yönünde onlara kuvvetli bir güdü sağlamıştır. Yine sermaye piyasası mevzuatının kapsamı ve içeriği konusundaki yorum farklılıkları, söz konusu piyasada iş gören kimsele- rin risk alma olasılıklarını hızla artırmıştır. Diğer yandan, menkul kıymet

piyasası kültürü, söz konusu piyasada yasa dışı yollara sapma şeklindeki bir alt kültürü sürgit bir şekilde beslemiştir. Menkul kıymet piyasası ve piyasa kuralları, söz konusu piyasanın oyuncuları tarafından bir macera ve arena olarak değerlendirilmiştir. Bu piyasada, içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon yapanlar kınanması gerekirken “kıvrak zekalı” kimseler olarak değerlendirilmiştir. İçeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon, ancak kuvvetli bir kontrol sistemi ile en alt seviyeye indirilebilir (Karş. Reichman, s. 90, 91). Bu çerçevede; sermaye piyasası oyuncularının daha fazla içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon yapmaları yönündeki teşvik unsurlarını ortadan kaldırmak için içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon suçlarının unsurları, ceza hukukunda geçerli olan kanunilik ilkesinin, suçların açık ve kesin olması şeklindeki alt ilkesine uygun bir şekilde tanımlanması gerekir. Kanımca, 2499 sayılı Kanun’da yapılan içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon tanımları, konunun uzmanlarının bile anlamakta güçlük çekeceği ölçüde oldukça karmaşıktır. Yine, kanımca, Türkiye’de yapılan içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon suçlarının neredeyse tümünün karanlıkta kalmasının bir nedeni de, söz konusu suçların oldukça karmaşık bir şekilde tanımlanmasıdır. Bu çerçevede, içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon suçlarının kolay bir şekilde ortaya çıkartılabilmesini sağlamak için; bu suçları oluşturan fiillerin işlenmesi durumunda, fiilleri kolayca ortaya çıkaran çağcıl ülkelerin (örneğin ABD) düzenlemelerinden de yararlanılarak, söz konusu suçların herhangi bir yoruma yer vermeyecek ölçüde açık ve kesin bir şekilde tanımlanması yerinde olacaktır.

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 47. maddesinde; iki veya daha fazla sermaye piyasası suçunun içtima etmesi halinde hapis cezasının asgari haddinin üç, azami haddinin altı yıl olduğunun belirtilmesi de, kanımca yerinde bir düzenleme değildir. Böyle bir hükme yer verilmesi bile, ceza kanununda geçerli olan suçların içtimasına ilişkin kurallar uygulanarak faile verilecek ceza artırılabilir. Hatta olay hakkında maddi (gerçek) içtima kurallarının uygulanabildiği hallerde faile verilecek cezanın asgari haddi üç, azami haddi altı yıl hapis cezasından daha fazla olarak bir ceza tayin edilebilir. Çünkü maddi içtima halinde, her bir suçun cezası toplanarak faile toplam üzerinden ceza uygulanır. Dolayısıyla 47. maddede öngörülen cezai artırmanın! gerçekte bir artırma olmayıp hafifletme olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, kanımca, sermaye piyasası suçlarının organize bir şekilde işlendiği durumlarda, sermaye piyasasının düzgün işleyerek halkın gönencinin artırılması şeklindeki hukuki varlık veya menfaat, bir başka deyişle sermaye piyasası suçlarının hukuki konusu daha fazla zarara uğrar. Ayrıca, günümüzde neredeyse tüm sermaye piyasası suçları organize bir şekilde işlenmektedir. Bu açılardan, temel tehlike kanımca, iki veya daha fazla sermaye piyasası suçunun birleşmesi değil, sermaye

piyasası suçlarının organize bir şekilde işlenmesidir. Buna rağmen 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda, sermaye piyasası suçlarının organize bir şekilde işlendiği hallerde cezai artırıma gidileceğinin belirtilmemesi vahim bir hata olmuştur.

2499 sayılı Kanun'un 49. maddesinde; sermaye piyasası suçlarından dolayı kovuşturma yapılması, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından Cumhuriyet Savcılığı'na yazılı başvuruda bulunulması koşuluna bağlı tutulmakta ve yapılan başvuru ile Sermaye Piyasası Kurulu'nun aynı zamanda müdahil sıfatını kazanacağı belirtilmektedir. Kısacası, sermaye piyasası suçlarının yargılama usulünde şikayet ve müdahale kurumlarına yer verilmektedir. Erem'in isabetli bir şekilde belirttiği üzere, ceza usulü uygulamasında suçtan zarar görenin yardımı, daima bir taraf yardımudur, aldatıcı olabilir. Ceza davasının kamulaşması çağında, şikayet ve müdahale yolu ile davaya katılma geçmişin izlerini taşır. Ceza adaletinin mağdur ile uzlaşma gayreti oldukça sakıncalıdır. Sanığın suçsuz olduğunun anlaşılma üzere olduğu bir aşamada, inatçı bir tutumu temsil etmek zorunda kalan müdahilin durumu, ceza davasının ciddiyeti ile bağdaşmamaktadır. Bu nedenlerle şikayet ve müdahale yolu ile kamu davasına katılma usulüne gereksinim bulunmamaktadır (Erem, *Ceza Usulü Hukuku*, s. 560-563).

Çağcıl hukukta, bütün ceza davaları resmi nitelik göstermektedir. Kanımca, çağcıl hukukun gereği olarak ceza davalarında şikayet ve müdahale kurumlarına yer verilmemesi gerekir. Çünkü teknik olarak bir ceza davası, bağımsız bir devletle sanık arasında geçer, mağdur ceza davasının bir parçası değildir, ayrıca ceza davasına mağdurun sesinin girmesi öç duygusunu da depreştirebilir. Bu çerçevede, sermaye piyasası suçlarından dolayı kovuşturma yapılmasının Sermaye Piyasası Kurulu tarafından Cumhuriyet Savcılığı'na yazılı başvuruda bulunulması koşuluna bağlı tutulması ve yapılan başvuru ile Sermaye Piyasası Kurulu'nun aynı zamanda müdahil sıfatını kazanacağı esastan vazgeçilmesi yerinde olacaktır. Sermaye piyasası suçlarının işlendiği durumlarda, Sermaye Piyasası Kurulu'na, sadece durumu yetkili Cumhuriyet Savcılığı'na ihbar etmek görevi verilmeli, ihbardan sonraki soruşturma ve kovuşturma usulü, diğer suçlarla aynı olmalıdır. Çünkü başka türlü düzenleme yapılması; usul hukukunun, yalın, sade ve basit olması ilkeleri ile çağcıl hukukta bütün davaların resmi olduğu ilkesine aykırı düşer.

Türkiye'de yoğun bir şekilde içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon suçları işlenmesine rağmen söz konusu suçların ortaya çıkarılmamasının bir nedeni de, kanımca, söz konusu suçları oluşturan fiilleri ortaya çıkaracak bir denetim düzeneğinin kurulamamasıdır. Halbuki Amerika

Birleşik Devletleri'nde manipülasyon ve içeriden öğrenme ticareti suçları kolay bir şekilde ortaya çıkartılmaktadır. Sermaye Piyasası Kurulu'nun özellikle Amerikan uygulamalarından esinlenerek, kuvvetli bir kontrol düzeneği oluşturması, kanımca, içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon suçlarıyla etkin mücadele açısından yaşamsal bir önem taşımaktadır.

Diğer yandan içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyona karşı uzun dönemde bir fayda sağlayacak olsa da, içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyonun zararları konusunda sermaye piyasası oyuncularının özellikle sermaye piyasası aracı kurumlarının eğitim ve öğretim faaliyetine tabi tutulması, kanımca, içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyonla etkin mücadele açısından oldukça önemlidir. İçeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon konusunda sermaye piyasası oyuncularında özellikle sermaye piyasası aracı kurumlarında bir bilinç oluşturulması, içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon sorununa uzun dönemli, kalıcı ve gerçek çözüm sağlayacaktır. Bu çerçevede sermaye piyasası suçlarıyla özellikle içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyonla etkin mücadele için, Sermaye Piyasası Kurulu'nun eğitim ve öğretim bağlamında aktif bir rol oynaması gerekir.

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda; sermaye piyasası suçlarına karşı sadece cezai yaptırımlar (hapis ve adli para cezası) öngörülmekte; sermaye piyasası suçlarıyla özellikle içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyonla etkin mücadele açısından önem taşıyan idari para cezası ve özel hukuk yaptırımlarına yer verilmemektedir. Her şeyden önce sermaye piyasası suçlarının özellikle içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyonun işlendiği durumlarda, Sermaye Piyasası Kurulu'na, idari para cezası verme yetkisinin verilmesi gerekir (Karş. Demirkan, s. 29). Kanımca, Sermaye Piyasası Kurulu'na idari para cezası verme yetkisi tanınması, iki açıdan faydalı olacaktır. Birincisi, sermaye piyasası suçundan delil yetersizliği nedeniyle beraat eden kişiye, sermaye piyasasındaki güveni sarstığı gerekçesiyle idari para cezası uygulanması gerekebilir. Diğer taraftan suç teşkil etmese bile içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyonla mücadelenin gereklerini yerine getirmeyen kimseye, idari para cezası verilmesi gerekebilir. Son olarak, içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon yapanlara, yapılan ihlalin boyutu gereği cezai yaptırımlar dışında idari para cezası yaptırımının uygulanması gerekebilir. Bu açıdan içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyonla etkin ve caydırıcı mücadele yapabilmek için Sermaye Piyasası Kurulu'na idari para ceza verme yetkisinin tanınması gerekir.

Son olarak, (ancak önem açısından son değil) sermaye piyasası suçlarının özellikle içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyonun işlendiği hallerde, manipülasyon ve içeriden öğrenme ticaretinden zarar görenlere

hukuk davası açma hakkının tanınması gerekir. Çünkü içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyon sonucu, kişilerin korunmaya değer hukuki varlık veya menfaatleri zarar görmektedir. Zarar gören hukuki varlık veya menfaatin sahiplerine, özel hukuk davası açma hakkının tanınması; çağcıl hukukun gereği olduğu gibi, içeriden öğrenme ticareti ve manipülasyonla etkin mücadele açısından da gereklidir.

d. Organize Suç

Organize suçun, Orta Doğu ülkeleri açısından doğurduğu en büyük tehlike veya tehdit; söz konusu suçun ana uğraşı alanının, uyuşturucu üretim ve kaçakçılığı olmasıdır. Orta Doğu ülkelerinin bazıları, uyuşturucunun üretildiği ülke konumunda bulunsun da, söz konusu bölge ülkeleri, uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı zincirinin geçiş konumunda bulunması yüzünden uyuşturucudan doğan sorunlar nedeniyle önemli ölçüde zarar görmektedir. Orta Doğu'da en istikrarlı suç organizasyonları Türkiye'de bulunmaktadır. Türk organize suç grupları yalnızca uyuşturucu kaçakçılığı üzerine odaklanmakla kalmamakta; başka bir takım suç faaliyetleriyle de uğraşmaktadır (Adamoli ve diğerleri, s. 71).

Türk organize suç grupları uyuşturucu kaçakçılığı dışında bir takım suç faaliyetleriyle uğraşsa da temel faaliyet alanını uyuşturucu kaçakçılığı oluşturur. Türkiye'de, uluslararası bağlantısı bulunan üç ana suç organizasyonu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, babalardan oluşan Türk mafyasıdır. Türk mafyasını; aralarında zayıf bir bağ bulunan Doğu Karadeniz (Doğu Karadeniz'den Samsun Limanı'na kadar uzanan coğrafi bölge) kökenli çeteler oluşturur. Bu çeteler, İstanbul ve Türkiye'nin diğer batı bölgesindeki kentlerde oturmakta ve Almanya ile Hollanda dahil Kuzey Avrupa ülkelerindeki Türk göçmen toplulukları ile çeşitli bağlantıları bulunmaktadır. Türkiye'de etkin olan diğer bir suç organizasyonu ise insan kaynağını Türkiye'de bulunan binlerce İran göçmeni içerisinden sağlayan İran mafyasıdır. Türkiye'de etkin olan ve uluslararası bağlantısı bulunan başka bir suç organizasyonunu ise, Almanya, Hollanda ve Britanya'daki Kürt kökenli Türk vatandaşı göçmen topluluklarıyla bağlantısı olan ayrılıkçı terör örgütü PKK-Kongra-Gel oluşturur (Bkz., Adamoli ve diğerleri, s. 72). Çalışmanın hacmini genişletmemek ve organize suç denilince mafya akla geldiği için burada daha çok Türk mafyası üzerinde durulacaktır.

Geleneksel organize suçun doğum yeri olan İtalya'da; 1980'li yıllardan itibaren görülen liberalleşme, 1990'lı yıllardan itibaren görülen küreselleşme akımlarının etkisiyle son yıllarda organize suçun; gerek yapısı ve gerekse faaliyet yöntemleri bakımından önemli değişiklikler görülmektedir (Bu

konuda fazla bilgi için bkz., Dursun, Hasan, *Organize Suçun Temelleri*, s. 99 vd.). Kanımca, Türk mafyası da söz konusu akımların etkisinde kalarak organizasyon ve faaliyet yöntemi boyutları bakımından, son yıllarda önceki yıllara kıyasla oldukça farklılık göstermektedir. Günümüzde mafya tipi suç organizasyonları; sadece Doğu Karadeniz kökenliler tarafından değil, başka coğrafi bölge kökenli insanlar tarafından da kurulabilmektedir. Yine daha önceleri Türk mafyası; az sayıda ve kabile veya genişletilmiş aile esasına göre kurulu oluşumlardı. Kabile veya genişletilmiş ailenin başında yaşlı bir baba bulunmakta, oluşumun diğer elamanlarını ise babanın kan ve sıhri hısımları oluşturmaktaydı. Ancak, son yıllarda, Türk mafyasını oluşturan organizasyonların gerek yapısında gerekse faaliyet yöntemlerinde büyük değişimler görülmektedir. Artık, bir organize suç grubunun elemanı olabilmek için o grubun başı olan babanın kan ve sıhri hısımları olmak şart değildir. Babalar, akrabası olmasa bile kendilerine faydalı olacak elemanları bünyelerine katabilmektedir. Türk organize suç grupları; ataerkil ve hantal organizasyon yapısını da terk etmişler ve organizasyon içerisinde pişmanlık duyanların ihbarı ile örgüt içerisine sızabilecek gizli görevlilerin takibinden kurtulabilmek için esnek ve yatay bir organizasyon ağı oluşturmuşlardır. Bir başka deyişle; Türk mafyasını oluşturan organize suç grupları, grubun liderlik seviyesinde yapılan işler ile alt seviyede yapılan işler arasındaki mesafeyi açmışlar ve hücre sistemini benimsemişlerdir. Hücre sistemi sonucu; grubun alt seviyedeki personeli, bağlı olduğu grubun üst düzey yöneticileri, organizasyon yapısı ve faaliyetleri konusunda ancak kendisine verildiği ölçüde, çok az bir bilgiye sahip kılınmıştır. Kısacası, Türk organize suç grupları; grubunun lider kadrosunu perde arkasında tutacak ve grubuna hareketlilik ve esneklik kazandıracak şekilde kendi örgütsel ağlarını oluşturmuştur (Karş. Jamieson, s. 28).

Türk mafyası, son yıllarda, önceki yıllara kıyasla, çalışma yöntemi bakımından da farklı bir nitelik göstermektedir. Günümüzde; Türk organize suç grupları, yasal iş dünyasında işleri daha iyi yürütecek tarzda, iş yapma yöntemlerini değiştirmiştir. Daha somut bir deyişle, söz konusu gruplar; iletişim teknolojisindeki ilerlemeler, mali ve ticari liberalizasyon ve yeni doğan piyasa alanlarını daha iyi sömürebilmek için faaliyetlerinde yerelleştirme (decentralization) ve serbestleştirme (deregulation) ilkelerini uygulamaya başlamıştır. Söz konusu organize gruplar, belirli bir projeyi elde etmek için gerekli olduğu müddetçe değişik suç grupları ve yasal şirketlerle stratejik ortaklık kurmakta ve projeyi elde edince dağılmaktadır. Yine günümüzde Türk organize suç grupları, değişik ülkeleri ve kıyı merkezlerini kapsayacak şekilde yapılan karmaşık kara para aklama faaliyetlerini kolay bir şekilde yürütebilmek için kendi bünyesinde bilişim teknolojisi uzmanı ve mali müşavir istihdam etmeye başlamıştır. Türk mafyası; güvenlik güçlerinin

kolaylıkla ortaya çıkaracağı hantal yapıyı bırakmış, suç faaliyetlerini; sınır aşan, karşılıklı birbirini destekleyen ağ yapısıyla çok sektörlü olarak çeşitlendirmeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak, özellikle mali sektörlerde, yasal faaliyetler ile yasa dışı faaliyetler arasındaki çizgi gittikçe kaybolmaya başlamıştır (Karş. Jamieson, s. 28).

Uluslararası bağlantısı olan Türk organize suç grupları, son yıllarda “yatay iç bağlantı” (horizontal interconnection) yöntemiyle çalışmaya başlamıştır. Günümüzde organize suç gruplarının faaliyetleri gittikçe birbirine bağlı olmaya başlaması yüzünden, organize suç grupları bir faaliyetten başka bir faaliyete kolaylıkla yönelmektedir. Fırsatlar çoğaldıkça, bir organize suç grubu faaliyetleri arasında daha fazla yatay iç bağlantı oluşturmaktadır. Yatay iç bağlantı, fırsatçı suç organizasyonlarının özgün bir niteliği olarak, belirli bir konu üzerinde uzmanlaşmaktan ziyade, faaliyetler arasında farklılaşma (diversification) yapısıyla ortaya çıkar. Faaliyetler arasında yatay iç bağlantı kavramıyla; bir suç organizasyonu tarafından yürütülen faaliyetler arasında o suç organizasyonu tarafından oluşturulan bağıntı anlaşılır. Bir suç organizasyonu; suç faaliyetlerini genişletmek, yeni bir suç döngüsüne girmek için belirli bir yasa dışı faaliyet alanında kazandığı özgün uzmanlık, yetenek ve araçlara güvenir. Uygulamada, yeterli şekilde eğitim almış personel ve araçlara sahip olan, kaçakçılık yolları konusunda deneyimi bulunan, gelişmiş yolsuzluk ağı oluşturan ve değişik ülkelerle bağlantısı bulunan suç grupları, yeni yasa dışı piyasalara girmektedir. Kısacası, suç grupları, uzmanlaştığı alanlara ilave olarak yeni faaliyet alanları katmaktadır. Türk organize suç gruplarının faaliyet yöntemi; yatay iç bağlantı yöntemi ile çalışmanın somut bir örneğidir. Türk organize suç grupları, kendi klasik faaliyetlerini (uyuşturucu kaçakçılığı, haraç, beyaz kadın ticareti, sahte belge ticareti) yürütürken, geniş bir yolsuzluk ağı oluşturmuş ve bu ağdan yararlanarak Doğu ve Merkezi Asya insanların Batı Avrupa’ya kaçırılması işi gibi yeni bir faaliyet alanı olan insan kaçakçılığı işine girmişlerdir (Adamoli ve diğerleri, s. 17, 18).

Soğuk savaş döneminin sona erdiği ve küreselleşme akımlarının hız kazandığı 1990’lı yıllardan itibaren Türk mafyasının faaliyet yönteminde görülen başka bir önemli farklılık; Türk mafyasının, diğer ülkelerin suç organizasyonları ile daha yakın bir ilişki ve işbirliği içerisine girmesidir. 1990’lı yıllardan itibaren Türk mafyası, Avrupa’ya yapılan uyuşturucu kaçakçılığı işinde daha çok toptancılık üzerinde yoğunlaşmış; uyuşturucunun perakende dağıtım işini o ülkedeki yerel organize suç gruplarına bırakmış veya onlara taşeronluk yaptırmıştır. Örneğin; sıkı bir hücre sistemi bulunan ve kolaylıkla şiddet göstermeye eğilimli olan Arnavutluk mafyası ile Türk mafyası yakın bir çalışma ilişkisine girmiş ve Kuzey İtalyan kentlerine eroin

dağıtılması işi, Türk mafyası tarafından Arnavutluk mafyasına bırakılmıştır (Karş. Jamieson, s. 30). Aşağıda, Türkiye’de faaliyet gösteren organize suç gruplarının neredeyse varlık nedeni (raison d’être) haline gelmiş bulunan uyuşturucu kaçakçılığı üzerinde biraz ayrıntılı olarak durulacaktır.

Babalar ve İran mafyası; kural olarak, uyuşturucuyu işlenmiş olarak İran üzerinden Afganistan’dan ithal etmekte veya İran güzergahını kullanarak Afganistan’dan uyuşturucu hammaddesi (örneğin afyon) getirmekte, bu hammaddeleri İran, Irak ve Türkiye sınırının kesiştiği ve otorite boşluğu bulunan bölgelere taşıyarak buralarda işlemektedir. Daha sonra buzdolaplı TIR’lara yüklenen uyuşturucular İstanbul’a getirilmektedir. Türkiye ile Avrupa arasında yapılan uyuşturucu kaçakçılığının büyük bölümü babalar tarafından yürütülmekte, bununla birlikte, PKK-Kongra-Gel’de Avrupa’ya yaptığı uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetini, her geçen gün daha da artırmaktadır (Adamoli ve diğerleri, s. 72).

Babalar, İran mafyası ve PKK-Kongra-Gel; Türkiye’nin uyuşturucu piyasasını kontrol etmekte yanında; fuhuş ticareti, haraç toplama, kara para aklama ve sahte belge trafiği alanlarında da yoğun bir şekilde faaliyette bulunmaktadır. Bu gruplar, aynı zamanda, insan kaçakçılığı piyasasında da oldukça aktif bir konumdadır. Daha somut bir deyişle, Balkan rotası vasıtasıyla Avrupa’ya kaçak Asyalı göçmen grupların sokulma işinin büyük çoğunluğu, söz konusu gruplar tarafından kontrol edilmektedir. Bunun yanında, Türk, Pakistan ve Yunan suç organizasyonlarının Asyalı, Kürt ve Orta Doğulu’ların göç akımlarını kontrol altında tutabilmek amacıyla ortak girişimde bulduklarını gösteren işaretler bulunmaktadır. 2000’li yıllar oldukça fazla insan kaçakçılığı olaylarıyla doludur. Türkiye’de faaliyet gösteren suç organizasyonları; en ufak bir vicdani kaygı taşımaksızın göçmen gruplarını, İtalya’ya ulaştırmak için tıka basa eski ve tehlikeli botlara bindirmişler ve bu botların bir kısmı batarak onlarca insan Ege ve Akdeniz’de boğulmuştur. Son olaylar, İtalya’ya yapılan insan kaçakçılığı faaliyetlerinde; Türk, Yunan, Kürt, Irak ve Pakistanlı organize suç gruplarının bir uzlaşma çerçevesinde hareket ettiklerini göstermektedir (Karş. Adamoli ve diğerleri, ss. 72, 73).

Organize suça karşı mücadele verebilmek amacıyla Türkiye tarafından alınan en önemli önlem; 29.7.1999 tarih ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu’nun çıkartılmasıdır. 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesinde *“Doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek, kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde, ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek, ekonomik faaliyetlerde kartel*

ve tröst yaratmak, madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını temin etmek, kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak, seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suç işlemek için örgüt kuranlara veya örgütü yönetenlere veya örgüt adına faaliyette bulunanlara veya bilerek hizmet yüklenenlere sadece bu nedenle üç yıldan altı yıla kadar; örgüte üye olanlara iki yıldan dört yıla kadar ağır hapis cezası verilir” şeklinde bir hükme yer verilerek, hangi tür organize birleşimlerin cezalandırılacağı gösterilmiştir.

4422 sayılı Kanun, zorulım önlemine de olanak sağlamaktadır. Gerçekten de, Kanun’un 1. maddesinin 4. fıkrasında; organize suçtan mahkumiyet halinde, suçun işlenmesine ayrılan veya suçun işlenmesinde kullanılan veya suçtan doğan değer veya ürünlerin veya bunlar yerine geçen şeylerin veya zorulımı gereken her türlü eşyanın gelirlerinin veya suçtan doğan her türlü yararın devlete intikaline hükmolunacağı ifade edilmektedir.

4422 sayılı Kanun, organize suç hallerinde tank ve kamu görevlilerinin korunması dahil bir takım özel soruşturma ve kovuşturma usullerine yer vermektedir. Söz konusu usuller; iletişimin dinlenmesi veya tespiti, gizli izleme, kayıt ve verilerin incelenmesi ve gizli görevli kullanılmasıdır. Ayrıca, 4422 sayılı Kanun’da düzenlenmesi gerekirken, kanımızca bir hata sonucu 4208 sayılı Kanun’da düzenlenen “kontrollü teslimat” uygulaması da, özel bir soruşturma ve kovuşturma usulüdür.

Organize suça karşı mücadele verebilmek amacıyla Türkiye tarafından alınan en önemli önlem olsa da; 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, organize suça karşı etkin mücadele verilmesi hedefini gerçekleştirecek nitelikte değildir. Kanun’da yapılan en büyük hata, organize suçun tanımında toplanmaktadır (Kanun’un diğer eksiklikleri konusunda fazla bilgi için bkz., Dursun, Hasan, *Organize Suça Genel Bir Bakış*, DPT Yayınları, Ankara, 2001). 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesinde, çıkar amaçlı suç örgütü, konunun uzmanlarının bile zor anlayacağı şekilde son derece karmaşık bir şekilde tanımlanmakta ve çıkar amaçlı suç örgütünün oluşturulması koşulunun gerçekleşmesi için ancak belirli bir takım suçları işlemek üzere yapılan birleşmeler koşul olarak aranmaktadır.

Yargıçlar; çıkar amaçlı suç örgütünün tanımının, ceza hukukunda geçerli olan kanuni tipiklik ilkesine aykırı bir şekilde yapılması (örneğin örgütün ne olduğunun açıkça tanımlanmaması) nedeniyle hangi oluşumların çıkar amaçlı suç örgütü oluşturacağını saptamakta büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır. Diğer yandan, maddede, herhangi bir suçu işlemek üzere

değil, belli suçları işlemek üzere yapılan birleşimler çıkar amaçlı suç örgütü olarak kabul edilmekte, bir başka deyişle suçlar arasında ayırım yapılmaktadır. Organize suç grubu elemanlarının mahkum edilebilmeleri için, yasada gösterilen fiilleri işlemek üzere bir araya geldiklerinin mahkemece kanıtlanması gerekecektir ki, söz konusu kanıtlama işinin ne kadar büyük bir külfet doğuracağı ortadadır.

Halbuki, Avrupa Komisyonu, organize suçu son derece basit bir şekilde tanımlamıştır. Avrupa Komisyonu tarafından yapılan organize suç tanımında, organize suçun ölçütleri, zorunlu ve seçimlik ölçütler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Organize suçun zorunlu ölçütleri şunlardır;

- a. Üç veya daha fazla kimsenin beraberce çalışması,
- b. Suç grubunun uzun veya belirsiz bir zaman dilimi için faaliyet göstermek üzere oluşturulması,
- c. Suç grubu elemanlarının ağır suçları işlediklerinden şüphe duyulması veya anılan elemanların suçlu bulunarak mahkum edilmeleri,
- d. Suç grubunun amacının kâr ve/veya güç elde etmek olmasıdır.

Organize suçun seçimlik ölçütleri ise şu şekildedir;

- a. Suç grubuna katılan kimselerin her birisinin kendisine özgü bir görevi veya rolünün bulunması,
- b. Suç grubunun bazı çeşit iç disiplin ve kontrol araçlarına sahip olması,
- c. Suç grubunun haraç toplamak için tehdit ve diğer etkili yöntemleri kullanması,
- d. Suç grubunun yolsuzluk ve diğer yöntemlerle siyaset, görsel ve yazılı basın, kamu yönetimi, güvenlik görevlileri, yargı veya ekonomik üzerinde etkinlik sağlamaya çalışması,
- e. Suç grubunun ticari veya benzeri bir yapılaşmasının olması,
- f. Suç grubunun kara para aklama faaliyetiyle uğraşması,
- g. Suç grubunun uluslararası düzeyde faaliyet göstermesidir (Adamoli ve diğerleri, s. 8, 9).

Organize suça karşı etkin bir mücadele verilmesini sağlamak ve AB normlarına uyumu temin etmek açısından; 4422 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki çıkar amaçlı suç örgütü tanımının bütünüyle değiştirilmesi, Avrupa Komisyonu'nun aradığı zorunlu ölçütlere uygun bir organize suç tanımı yapılması gerekir. Ayrıca, yapılacak tanımda, suçlar arasında ayırım yapılmasından vazgeçilerek, hangi suçu işlemek üzere olursa olsun, kanunda

gösterilecek yasal tipiklik ilkesine uygun birleşmelerin organize suç olarak kabul edilmesi yerinde olacaktır.

Sonuç

Ekonomik suç olgusu oldukça karmaşık bir olgudur. Ekonomik suçları etkin bir şekilde önleyebilmek için alınması gereken önlemler de, ekonomik suç olgusu kadar karmaşıktır. Türkiye'nin, ekonomik suçlara karşı etkin mücadele verebilmesini sağlamak için, Türkiye'de ekonomik, sosyal ve kültürel önlemler dahil birbirleriyle ilişkili çeşitli düzeneklerin bileşimi yoluyla mücadele verilmesi ilkesini yaşama geçirmek gerekir. Çünkü, Türkiye'de ekonomik suçların, köklü tarihi, sosyal, kültürel ve ekonomik temelleri bulunmaktadır. Buna karşılık, Türkiye'de, ekonomik suçlarla mücadelede, ağırlıklı olarak, yasal önlemlerle yetinme yolu benimsenmekte, ekonomik suçlara karşı alınan yasal önlemler de çağcıl gelişmelerin gerisinde bulunmaktadır.

Ekonomik suç sorunu; ancak, ekonomik suçun tehlikeleri ve mücadele verilmesi gerekliliği konusunda kararlı, bilinçli ve sistemli düşünceye sahip siyasal iradeyle çözümlenebilir. Bunun yanında, siyasal iktidarın sadece kendisinin ekonomik suçun çözümü konusunda siyasi iradeye sahip olması da yeterli değildir. Siyasal iktidarın başta yurttaşlar olmak üzere, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve toplumun diğer katmanlarını ekonomik suçların tehlikesi ve önlenmesi konusunda bilinçlendirmesi gerekir. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren ekonomik suçlar Türkiye'de çığ gibi büyümesine rağmen söz konusu suçlarla etkin mücadele verilmesi yönünde kararlı, bilinçli ve sistemli siyasi bir çaba gösterilememiştir. Kuşkusuz, 1980'li yıllardan itibaren ekonomik suçlara karşı bir kısım hukuki önlemlerin alınması yoluna gidilmiştir; ancak, alınan önlemler, kararlı, bilinçli ve sistemli bir siyasi çabaların sonucu değildir. Alınan önlemler; kısa vadeli, geçici, kısmi, bütünlük ve tutarlılıktan yoksun niteliktedir.

1980'li yıllarda başlayan liberalleşme, 1990'lı yıllarda başlayan küreselleşme akımlarının etkisiyle özellikle 1980'li yıllardan itibaren sadece Türkiye'de değil, tüm ülkelerde ekonomik suçlar hızlı ve tehlikeli bir şekilde tırmanışa geçmiştir. Ancak, kanımca, liberalleşme ve küreselleşme akımları, ekonomik suçla etkin mücadele verilmesi yönünde yeni olanak ve fırsatları da beraberinde getirmiştir. İşte bu olanak ve fırsatları iyi değerlendiren çağcıl ülkeler, ekonomik suçları toplumun katlanabileceği en alt bir seviyeye (bir ülkenin ekonomik suçları bütünüyle ortadan kaldırması olanaklı değildir) indirmişler ve ekonomik suçları ağır cezai yaptırımlara bağlamıştır. Çünkü çağcıl ülkeler, ekonomik suçların; ekonomi ve ticari

yaşamın düzgün işlemesi yönündeki kişilerin, toplumun ve devletin hukuki varlık veya menfaatlerini ihlal ettiği yönünde derin bir bilinç sahibi olarak, ekonomik suçlara karşı en ağır ve sert önlemleri almaktan kaçınmamışlardır. Türkiye’de ise 1980’li yıllardan itibaren, ekonomik suçlara karşı yeterli önleme alınmayarak çağcıl ülkelerdeki gelişmelerin tam aksi bir tutum izlenmiş ve “ekonomik suça ekonomik ceza verilir” şeklindeki garip ve yanlış bir yargıya dayanılarak ekonomik suçlara kimi durumlarda hapis cezası verilmesinden kaçınılmış kimi durumlarda ise ekonomik suç için öngörülen hapis cezası, kolaylıkla adli para cezasına dönüştürülebilecek veya ertelenebilecek (tecil edilecek) nitelikte düşük tutulmuştur. Liberalleşme ve küreselleşme akımlarının yalnızca olumsuz yönleri Türkiye’de etkisini göstermiş, söz konusu akımların ortaya koyduğu yeni olanak ve fırsatlar (örneğin ekonomik suçlara karşı sıkı bir uluslararası işbirliği) değerlendirilememiştir.

Türkiye’de, ekonomik suçlara karşı yeterli önlem alınmadığının en somut görünümü hayali dışsatım konusudur. Özellikle, 1980’li yıllardan itibaren hayali dışsatım yöntemiyle Hazine’den belki de trilyonlarca liralık vergi iadesi alınmasına rağmen hayali dışsatım müstakil bir suç olarak düzenlenememiş ve yapılan hayali dışsatımların büyük çoğunluğu ortaya çıkartılamamıştır. Yine, çok azı tespit edilebilen hayali dışsatımcılar, caydırıcılıktan uzak nitelikteki adli para cezası ile kurtulmuşlardır. Yine, 1980’li yıllarda; hayali dışsatıma karşı yeterli önlem alınması yönündeki istemlere ise; dışsatımın Türkiye açısından yaşamsal bir önem taşıdığı, dışsatımın çok az bir kısmının hayali olduğu, bu açıdan, hayali dışsatıma karşı önlem alınması yoluna gidilirse “dışsatımcının (ihracatçının) ürkeceği” gibi söylemlerle karşı çıkılmış, hatta hayali dışsatıma örtülü bir destek verilmiştir. Hayali dışsatıma karşı etkin yasal tedbirlerin alınması, ancak 2001 yılında mümkün olabilmıştır. Daha somut bir deyişle, 29.6.2001 tarih ve 4704 sayılı Kanun’la, Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun’da değişiklik yapılarak, hayali dışsatım için öngörülen para cezaları artırılmış ve hayali dışsatım için hapis cezası getirilmiştir.

Son olarak; (ancak önem açısından son değil) ekonomik suçlara karşı getirilen yasal düzenlemelerin uygulanma sorununun bulunmasının, ekonomik suçlara karşı konulan ceza normlarının etkisiz bir konumda bulunmasına yol açtığını ifade etmek gerekir. Türkiye’de ekonomik suçlara karşı öngörülen yasal düzenlemeler etkisiz bir konumda bulunmaktadır. Örneğin; Türkiye’nin 1994, 2000 ve 2001 yıllarında yaşadığı büyük ekonomik ve mali krizlerin temel nedenlerinden birisini, Türkiye’ye ani bir şekilde sıcak ve kara para girmesi veya söz konusu paranın ani bir şekilde ülke dışına çıkması iken, Türkiye’de şimdiye kadar hemen hiç kimse kara

para aklama suçundan dolayı mahkum edilememiştir. Yine, Türk Sermaye Piyasası'nda yaygın bir şekilde manipülasyon ve içerden öğrenme ticareti yapıldığı şeklinde kuvvetli bir algı bulunmasına rağmen, Türkiye'de hiç kimse manipülasyon ve içerden öğrenme ticareti suçu nedeniyle mahkum edilememiştir. Ekonomik suçlara karşı etkin bir mücadele verebilmek dolayısıyla başarı kazanabilmek için, ekonomik suçlara karşı öngörülen düzenlemelerin azimli ve heyecanlı bir şekilde uygulanması ve liberalleşme ile küreselleşmenin getirdiği yeni fırsat ve olanakların kullanılması gerekir. Kısaca, ekonomik suçları katlanılabilir bir seviyeye getirmek için her türlü önlem alınmalıdır; aksi takdirde, insanlar, Türk ekonomisinin tekrar, ne zaman ağır bir krize sürükleneceği konusunda sürgit bir şekilde bahis oynamaya devam edeceklerdir.

KAYNAKÇA

Adamoli Sabrina, Di Nicola Andrea, Savona U. Ernesto and Zoffi Paola. *Organised Crime Around the World. Heuni Publication Series No. 31.* Helsinki, 1998.

Black's Law Dictionary. 6th Edition, West Publishing Company, 1990USA.

Demirkan, Senem, *Insider Trading Regulations In US And A Proposal For Turkey.*
<http://fic.wharton.upenn.edu/fic/cmbt/Senem%20Demirkan.ppt>

Dursun, Hasan, *Organize Suça Genel Bir Bakış,* DPT Yayınları, Ankara 2001.

"Organize Suçun Temelleri ve Anılan Suçla Mücadelenin Özel Zorlukları",
Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 49 Kasım/Aralık 2003.

"Yargı Organlarının Yolsuzlukla Mücadelesi Sırasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 55 Kasım/Aralık 2004.

Erem, Faruk, *Ceza Usulü Hukuku,* Ajans-Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara 1968.

Global Corruption Report 2001, TI, http://ger.netscript.kunde.sserv.de/download/ger2001/rr_w_europe_n_america_pdf

Global Corruption Report 2003, TI [http://www.globalcorruptionreport.org/download/gcr2003/18_Southeast_Europe_\(Jovic\).pdf](http://www.globalcorruptionreport.org/download/gcr2003/18_Southeast_Europe_(Jovic).pdf)

Granata, Enrico, "The Business World and Corruption", *Responding Corruption*, Unicri, yayın numarası 63, Roma/Milan, 2000.

Gültekin, Recep, *Corruption in Turkey: An Overview*, <http://unisa.edu.au/taffPages/RickSarre/Poland%20papers/Gultekin.pdf>.

Jamieson, Alison, *Italy's Criminal Gangs Change Their Tactics*, *Jane's Intelligence Review*, December 2001.

Reichman, Nancy, "Insider Trading", *Beyond The Law Crime in Complex Organizations*, Editör Michael Tonry ve Albert J. Reiss, The University of Chicago Press, 1993.

Van Duyne, Petrus, "Combatting Corrupting: Acts and Attitudes", *Five Issues in European Criminal Justice*, Editör, Matti Joutsen, Heuni, 1999.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

AVUKATLIK KANUNU

İLGİLİ KANUN VE
YÖNETMELİKLER
İLE
BELGELER

MAYIS 2005 / 1

ÇIKTI !..